

Varför har Forum för levande historia gjort denna undersökning?

Syftet med vår kartläggning *En undersökning om lärares erfarenheter av och uppfattningar kring undervisning om Förintelsen* har varit att ge oss underlag för att kunna utveckla och förbättra verksamheten i allmänhet och lärarfortbildningar i synnerhet.

Ursprunget är ett internationellt initiativ inom *The Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research (ITF)* för drygt tre år sedan. Liknande jämförande undersökningar kommer att genomföras i andra länder. Kunskapsfrågorna har utarbetats av internationella forskare inom ramen för ITF.

Vad för typ av undersökning är det?

Det är en kartläggning av lärares erfarenheter och uppfattningar kring undervisningen om Förintelsen. Kartläggningen är baserad på enkätsvar från 5081 lärare på årskurserna 4-9 i grundskolan och gymnasiet. Undersökningen har genomförts och analyserats av professor Anders Lange på uppdrag av Forum för levande historia.

Hur genomfördes enkäten?

Med hjälp av Statistiska Centralbyrån (SCB) skickades en postenkät ut våren 2007 till 10 000 slumpvis utvalda lärare verksamma inom årskurserna 4-9 i grundskolan och gymnasiet. Två påminnelser gick ut. Bortfallet var 49,5 procent, men genom användning av SCB:s speciella vägningsmetod med kalibrerade vikter kunde bortfallets eventuella snedvridande effekter på resultaten minimeras.

Hur gick lärarurvalet till?

Urvalsramen skapades utifrån SCB:s lärarregister. Lärarna skulle ha minst 3 års yrkeserfarenhet. Urvalskriterierna skulle framför allt omfatta historielärare, lärare i SO, religion, filosofi och litteratur. Urvalskriterierna påverkades av att Integrations- och jämställdhetsdepartementet lagt till ett mindre antal frågor rörande lärarnas eventuella observationer av hedersrelaterat förtryck i skolorna.

Varför tillfrågades fler lärare än bara historielärare?

Sedan tidigare vet vi att fler lärare än historielärare undervisar om Förintelsen inom flera olika ämnen, exempelvis svenska och tyska. Men vi kände inte till hur vanligt det var och inte heller vilka erfarenheter dessa lärare hade av ämnet Förintelsen. Vi var också intresserade av lärarnas allmänna reflektioner kring Förintelsen, eftersom det kan tänkas påverka omfattning och inriktning för historielärare vid exempelvis temadagar.

Vilka är huvudresultaten enligt Forum för levande historia?

98 procent av alla lärare anser att undervisning om Förintelsen är viktigt.

- Lärarna tillfrågades om de anser att undervisning om Förintelsen skiljer sig i vissa avseenden från andra moment inom ämnen som historia och samhällsvetenskap. Mer än varannan lärare anser att denna undervisning är *lika viktig* som andra moment, 47,2 procent tycker att det är *viktigare*.

Mer än 80 procent av lärarna anser att undervisning om Förintelsen fungerar som en ingång till bredare etiska och moraliska frågeställningar.

- En massiv majoritet av lärarna – 83,7 procent – anser att undervisning om Förintelsen väcker fler moraliska och etiska frågor än andra moment.

Nästan 90 procent av lärarna anser också att elevernas motivation att få undervisning om Förintelsen är ”medelstark” eller ”hög”.

- Mer än varannan lärare (52,7 procent) rapporterar att *elevernas motivation är hög*. Drygt var tredje uppger att den är medelmåttig och endast 4,5 procent anser att den är låg. 78,8 procent av respondenterna har inte märkt av "förintelseströtthet" hos sina elever.

Många lärare uppger att de inte fått någon, eller mycket begränsad, utbildning om Förintelsen under sin studietid.

- Det finns ett tydligt samband mellan mängden undervisning om Förintelsen under lärarutbildningen och deltagande i extra utbildning: ju fler timmar sådan undervisning lärarna haft, i desto större utsträckning har de efter lärarutbildningen deltagit i extra utbildning.
- 45 procent av lärarna *inte haft någon undervisning alls om Förintelsen* under sin utbildning. Nästan var tredje har haft högst 10 timmar och bara några procent har haft mera.

Flera lärare uppger att de inte fått någon undervisning alls i demokratifrågor

- Drygt 22 procent har inte haft någon undervisning alls om demokrati och FN:s mänskliga rättigheter under lärarutbildningen medan 17 procent har haft 11 eller fler timmar.

Många lärare saknar nödvändiga kunskaper för att kunna förmedla insikter till sina elever.

- Av de 5 081 lärarna som svarade på enkätundersökningen var det endast två som svarade rätt på samtliga kunskapsfrågor.

Vad var det för kunskapsfrågor som ställdes?

Kunskapsfrågorna som utarbetats av internationella forskare inom ramen för ITF handlade om koncentrations- och dödsläger inrättade av nazisterna; när efter Nazistpartiets maktövertagande massarresteringar judar inleddes; hur stor andel av befolkningen i Tyskland som var judar etc. Flera av frågorna ställer höga krav på detaljkunskap, andra handlar mer om faktisk förståelse för hur Förintelsen kunde vara möjlig. Vi menar att alltför stora kunskapsbrister på detta område gör att man faktiskt inte förstår de mekanismer som leder till övergrepp i stor skala.

Hur använder Forum för levande historia sig av resultaten?

Kartläggningen ger oss information om lärarnas erfarenheter, upplevda brister och svårigheter, eventuella behov av hjälp rörande undervisning om Förintelsen. Vi hoppas kunna använda resultaten till att utveckla våra lärarfortbildningar om Förintelsen och andra brott mot mänskligheten samt annan fortbildningsverksamhet knutet till lärare och elever.

Nu känner vi till det aktuella kunskapsläget och förutsättningar i dag. Kommande undersökningar i andra länder och uppföljande studier längre fram kommer att ge oss ett intressant jämförelsematerial.